

N:o 18.

Af Herr **Ribbing, Sigurd**: *Om ändring af gällande stadganden rörande äktenskapsskilnad.*

Att, såvidt sådant genom lag kan ske, söka mildra eller, i den mån det låter sig göra, undanrödja det ekonomiska och moraliska elände, som beklagligen endast allt för ofta genom endera eller båda makarnes vållande uppstår inom äktenskap, är, äfven i vår tid, en lika oafvislig, som grannlaga och svårlöst uppgift för lagstiftningen. Såsom ett starkt uttryck för det ännu allt jemt fortfarande behovet af en allt fullständigare lösning af detta problem må väl ock anses den ej alldeles sällsynta företeelse, att, äfven der ömsesidigt verkligt tycke funnits, qvinnan likväl, med rik erfarenhet för ögonen, föredragit en förbindelse utanför äktenskapet, framför slutande af sådant, för att sålunda ega möjlighet att åter vinna en oafhängighet i förhållandet till mannen, som i fall af förändrade seder hos denne kunde komma att blifva ett vilkor för hennes egen och barnens räddning undan ekonomisk eller moralisk undergång. Det skulle strida emot det verkliga förhållandet, om man påstode, att de, som med lagstiftningen hafva att göra, förbisett nämnda uppgift. Fast mera innebära de förändringar i 1734 års lag och de tillägg till densamma, som tid efter annan blifvit gjorda beträffande makars inbördes ställning och rättigheter, beträffande boskilnad och laga skilnad, lika många ovedersägliga bevis för, att behovet blifvit erkändt att i större omfattning och högre grad, än 1734 års lag, lemna lagligt skydd och hjälp åt den maka, som genom den andre i nyss nämnda hänseenden, jemte hela familjen, blir lidande.

Måste nu detta rättvisligen och sanningsenligt erkännas, så framkallas emellertid just deraf den fråga, hvarföre, med allt det, som ej minst i våra dagar, gjorts i denna riktning, resultatet deraf med afseende på det åsyftade ändamålet i det hela dock visat sig så jemförelsevis ringa; eller, för att en-

ligt de faktiska förhållandena noggrannare precisera frågan inom *det* gebit, som här afses: lagstiftningens, hvarföre de lagliga utvägar, som blifvit beredda den ena maken att, der behofvet sådant kräfver, afvärja den andras förstörande ingrepp i familjens lif och verksamhet, dock i verkligheten så litet begagnas. Enligt min tanke ligger svaret på denna fråga i den omständighet, att vid hvardera hufvudrigtningen, som hithörande lagstiftning företer, en omständighet förbisetts, hvilken dock för lagarnes tillämpning är af den betydelse, att den, utan att särskildt afseende dervid fästes, om ej omöjliggör, dock i hög grad försvårar och inskränker lagens användning. Då man å ena sidan och med rent ekonomisk synpunkt, velat bereda hustrun en räddning från följderna af mannens ekonomiska oförstånd eller slöseri medelst utvidgning af rättigheten och omfånget af äktenskapsförord före äktenskapets fullbordande, så har man säkerligen anvisat qvinnan den tid för vidtagande af skyddsåtgärder mot befarade fel eller vårdslöshet hos mannen, då hon allra minst är hågad till eller anser nödigt eller lämpligt att af sådan rätt begagna sig. Det må väl vara möjligt, att inom de kretsar, der s. k. konvenanspartier oftare förekomma och stora förmögenheter tillika finnas samlade i en eller båda kontrahenternas händer, äktenskapsförord kunna vara eller blifva vanliga. Vid det stora flertalet åter af äktenskap, der den egentligaste hemgiften består af kontrahenternas arbetskraft, tänker den qvinna, som verkligen beslutat sig för ett giftermål, svårigen något behof för sig finnas att i framtiden skilja produkterna af sin verksamhet från dem af mannens och att redan på förhand vidtaga åtgärder för de förras undandragande från mannens disposition såsom enda medel för hennes och familjens subsistens: af det enkla skäl, att, om hon trodde på ett sådant behof, hon ej inginge äktenskapet. Men antaget ock, att ett pactum antenuptiale, inskränkande eller borttagande mannens rätt att disponera öfver någon del af egendomen, är gjordt just i sådana ögonblick under äktenskapet, då det för hustruns ekonomiska välfärd mest behöfdes, i ögonblick t. ex. som äro kritiska för mannens hela ekonomiska och medborgerliga existens, skall det, i de flesta fall och i samma mån äktenskapet *i öfrigt* är lyckligt eller drägligt, *icke* blifva tillämpadt. Det kan öfver hufvud taget med skäl sägas, att i de fall, der olyckligt äktenskap har sin grund i *mannens* försumlighet, slöseri, fylleri eller våldsamma sinnelag, — och dessa fall äro de *flesta*, — der är eller blifver hustrun efter regeln vanmäktig, äfven i begagnande af sina lagliga rättigheter, mot af mannen utöfvadt, moraliskt eller fysiskt tvång, så länge båda makarne icke från hvarandra äro skilda.

Den sist anförda anmärkningen förer mig öfver till och eger sin användning på det andra slaget af lagar i ifrågavarande ämne, eller till sådana, som afse att i redan ingånget äktenskap afbryta sådana olyckor, som bero af vårdslöshet, vanvård af boets angelägenheter, våldsamt hos endera eller

båda makarne eller af oförenlig stridighet i lynnet mellan båda; och hvilka lagar äro de, som i denna motion egentligen afses; lagar och förordningar, som beträffa partiel eller total, temporär eller permanent skilsmessa på grund af sådana slags skäl, som de nyss påpekade. Äfven i fråga om dessa slags lagar förmenar jag ett förbiseende ega rum, hvars uppmärksammande bör föranleda vissa modifikationer i samma lagar. När det t. ex. i Kongl. förordningen om boskilnad af den 18 September 1862 § 2 stadgas, att hustrun eger rätt att söka boskilnad bland annat i det fall, att mannen genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter, eller boets belastande med gäld utan motsvarande nytta kan anses sitt målsmanskap missbruka; eller i Giftermålsbalken kap. 14 § 1, att, der hat och bitterhet mellan man och hustru uppkommit, hvardera eger rätt att, sedan de genomgått vissa kyrkliga varningsgrader, inför domstol begära skilnad på ett år till säng och säte; eller i Kongl. förordningen af den 27 April 1810 bland annat säges, att, när den ena makan beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag, samt när en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos begge makarne sig yppar, som, under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfvergår till afsky och hat, då må, med företeende af bevis om nyss ofvan omnämnda föregångna varningsgrader, äktenskapsskilnad hos Kongl. Maj:t sökas; hvarföre begagnas den ena, eller den andra af dessa utvägar, äfven der verklig anledning och behof till deras anlitande äro för handen, ej oftare än hvad som sker? Det af erfarenheten gifna svaret är, att i alla de fall, der den lidande parten är hustrun — och dessa äro, med nu angifna anledningar till olyckliga äktenskap, såsom redan blifvit sagdt, de allra flesta, — utgör det åtminstone *en* ganska väsentlig anledning till denna uraktlåtenhet, törhända den oftast förekommande, att *hustrun ej törs* begagna den henne af lagen medgifna rätten. Hon törs, säger jag, ofta ej begagna sin rätt till ansökan om någondera slags skilsmessa, med hänsyn nemligen till den mellantid, som förflyter mellan ansökningen och skilsmessans beviljande, under hvilken makarne skola vara tillsammans, samt till den retade sinnesstämning, sjelfva ansökan vanligen väcker hos mannen och de mångdubblade svårigheter, hustrun under denna mellantid har att utstå såsom följder af denna mannens sinnesstämning. Hon törs, hvad särskildt beträffar boskilnaden och äfven när sådan verkligen är vunnen, i de flesta fall ej sätta sig emot mannens ofta våldsamma eller råa försök att för tillfredsställande, t. ex. af sitt begär till bränvin, tillgripa hvad hon genom enskild flit för sin och barnens nödtorft kan hafva förvärfvat, till hvilka försöks afvärjande hon hvarken har mod eller makt. Hvad åter angår ansökan om skilnad till säng och säte eller om laglig äktenskapsskilnad, blir hvar och en bland de föreskrifna varningarne, till följd af den chikan, i dem anses ligga, långt ifrån medel att återväcka saktmod och ånger, efter regeln blott anledning till särskildt

och häftigare utbrott af den sinnesförfattning hos den ene maken, från hvilka den andra just genom begäran af förmaningar och skilsmessa sökte befrielse.

De slutsatser med hänsyn till förevarande ämne, för hvilkas riktighet grunder i det föregående äro antydda, äro för det första, att medgifven rätt till boskilnad, huru nyttig och ändamålsenlig den ock må vara, dock, just till följd deraf att den icke innefattar makarnes åtskiljande, ej ensam eller i alla fall är tillfyllestgörande för dermed afsedt ändamål, utan att för dettas uppnående och ännu mer för förhindrande af moralisk ruin laga möjlighet alltid tillika måste finnas till sådan rätt, som bestämmes i Giftermålsbalkens kap. 14 § 1 samt i 1810 års förordning: rätt till verklig skilsmessa, temporär eller permanent. Vidare vågar jag, under hänvisning till samma ofvan angifna grunder, påstå, att ett vilkor för att dessa båda sistnämnda lagstadganden skola i större mån komma till användning och sålunda medföra åsyftade fördelar, är, att de nu befintliga föreskrifter om de kyrkliga varningarne, som skola föregå dömande till skilsmessa, måtte blifva upphäfdade. Juridisk såväl som presterlig erfarenhet intygar, att dessa varningar numera högst sällan, om någonsin, medföra den med dem afsedda verkan, åtminstone ej medföra den mer än ögonblickligt. Från sitt ursprungliga syfte verka de på sådant sätt i sjelfva verket endast försenande och hindrande för att vinna äktenskapsskilnad, äfven der sådana omständigheter äro för handen, som lagen bestämmer såsom giltiga anledningar till dess sökande och erhållande. Och ej nog dermed; de verka, dessa varningar, på sätt ofvan i korthet blifvit påpekadt, hindrande och försvärande för sjelfva ansökan om den rätt, som lagen under gifna förhållanden stadgar. Det är dock redan illa nog om kyrkliga förrättningar och åtgärder, från början föreskrifna i goda syften, blifvit ändamålslösa; det är ännu sämre om de öfvergått till ändamålsvidriga. En särskild fördel skulle för öfrigt borttagande af dessa föregående kyrkliga varningar medföra derutinnan, att äktenskapsskilnadsmål ej, såsom nu lär vara fallet, efter de kyrkliga varningarne skulle anses kunna vid domstol såsom kriminelt mål anhängiggöras genom offentlig åklagare. — Slutligen anser jag såsom en klar följd af hvad ofvan blifvit erinradt och påpekadt, att, har en gång blifvit dömdt till skilnad till säng och säte och sålunda af domstol befunnits, att laga skäl verkligen äro för handen till skilnad i äktenskapet, då bör detta icke, mot makarnes vilja, ånyo återknytas. De hafva i det år, under hvilket skilnaden räcker, besinnet. Finna de derunder ej sjelfva, att de skäl, som föranledde begäran om skilnad, försvunnit, så synes det lika ändamålslost som barbariskt att ålägga fortsättning eller återbegynnande af ett äktenskap, om hvars afbrytande offentlig myndighet en gång resolverat på grund af saknaden af de personliga vilkoren och förutsättningarne för dess fortvaro.

När jag sålunda går att föreslå ändringar i nu gällande lag, medelst hvilka vissa nu befintliga, hindrande och försvårande omständigheter för att, under gifna förutsättningar, vinna äktenskapsskilnad skola bortfalla; förbiser jag ingalunda den möjliga, mot detta mitt förslag rigtade anmärkning — utom andra — att med detsamma, direkt eller indirekt, skulle beredas lättnad i ett lättsinnigt upplösande af äktenskap, hvaraf då ock ett lika lättsinnigt deras ingående kunde framkallas. Jag skulle på en sådan anmärkning vilja svara tvegehanda. I Giftermåls-balken kap. 13 § 4 hafva de förmögna ett sätt sig lemnadt, att, af ungefär samma anledningar, som 1810 års förfatning upptager, eller till och med af mindre, vinna äktenskapsskilnad, redan i och för sig långt mindre smärtsamt och obehagligt, än det af nyssnämnda förordning stadgade. Men det torde vara svårt att angifva något giltigt skäl, hvarför äktenskapsskilnad för de fattigare skall omgärdas med större svårigheter, än för de rika, helst de skäl för sådan, som 1810 års förordning förutsätter, för de förra äro långt mera känbara, än de ovilkorligt behöfva blifva för de sistnämnda. Mitt egentliga svar på den omtalade möjliga anmärkningen skall dock bestå deri, att så högt äktenskapet med allt skäl må hållas i helgd, denna dess helgd dock hvilar på och förutsätter dess, åtminstone relativa, motsvarighet mot sitt ändamål. Men denna motsvarighet är icke befintlig eller tillstädes genom den laga formen vid dess ingående allena, ej ens om kyrkan deröfver lyst sin välsignelse; utan den fordrar derjemte och beror väsentligen på den rätta sinnesförfattningen hos kontrahenterna. Saknas denna, eller har i stället en motsatt inträdt, fortsättes, med ett ord, äktenskapet under sådana förhållanden, som de i 1810 års förordning beskrifna, då är det, med hänsyn till sitt ändamål och sin af detta beroende helgd, ett äktenskap blott till namnet och den yttre formen, i verkligheten åter en konventionel eller tvungen sammanlefnad emellan makarne, vanligen lika moraliskt, om ock ej tillika ekonomiskt, för kontrahenterna och barnen förderfligt, som det, med sitt ändamål öfverensstämmande, i bådadera afseendet verkar förbättrande och välsignelserikt.

Med stöd af hvad jag sålunda tagit mig friheten yttra, får jag vördsammt föreslå,

att Riksdagen för sin del besluter:

- 1) att kyrkolagens kap. 16 § 11 upphäfves;
- 2) att Giftermåls-balken kap. 14, äfvensom den del af Kongl. förordningen den 27 April 1810, som handlar om ansökning och beslut om äktenskapsskilnad på grund deraf, att den ena makan beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag, eller att en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos begge makarne sig yppar, som, under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfvergår till afsky och hat, upphäfves;

3) att i slutet af Giftermåls-balken kap. 13 införés en ny § af ungefär följande lydelse: När endera makan beträdes med slöseri, dryckenskap och våldsamt sinnelag, samt när en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos begge makarne sig yppar, som under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfvergår till afsky och hat, ege andra makan att inför Rätten begära skilnad, och döme då Rätten till skilnad på ett år till säng och säte: ege ock, der så nödigt pröfvas, förbjuda makarne, vid vite af fängelse, att hvarandra under den tid besöka. Vilja makarne, efter sagde tid, icke äktenskapet fortsätta, må Domkapitlet, på enderas eller begges begäran, skiljobref utfärda, hvarefter laga bodelning skall ske.

Slutligen anhåller jag, att Lag-Utskottet, till hvilket jag förmodar att denna motion blir remitterad, behagade företaga de ändringar i ordalagen af ofvanstående föreslagna lagparagraf, eller i öfrigt i form och uppställning, som Utskottet tilläfventyrs kan finna nödiga eller lämpliga.

Om remiss till vederbörande Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 25 Januari 1878.

Sigurd Ribbing.